

ALEKSANDR FAYNBERG IJODIDAGI STILISTIK VOSITALAR VA SHE'RLARINING XUSUSIYATLARI TAHLILI

*O'zbekiston davlat jahon tillari
universiteti Ingliz filologiyasi fakulteti*

3-bosqich talabasi

Boboyeva Bahora O'tkir qizi

bakhora.boboyeva@gmail.com

Annotatsiya: O'zbekiston xalq shoiri Aleksandr Faynberg davr timsoli, serqirra, teran, ko'p yo'nalishli shoir bo'lib, uning tushunchasi va ogohlighi kitobxonlar, adabiyotshunoslar va shoirlarning o'zlari tomonidan tushunilishi biroz mumkuldur. U nafaqat lirika, fuqarolik jasorati bilan to'la go'zal she'rlar, balki so'zda abadiy qoladigan yaxshi xotira ham qoldirgan shaxsdir. Aleksandr Faynberg urush mavzusini o'zi uchun muqaddas sanab, uni she'riyat va kinoda o'ziga xos yuksak va haqqoniy, ba'zan bolalarcha to'g'ridan-to'g'ri yoki falsafiy umumlashtirib, she'rdagidek keng shtrixlar bilan yoritib berdi.

Kalit so'zlar: Aleksandr Faynbergning badiiy tizimi, yangi qofiya, erkin sonetlar, yashirin parallelizm, sun'iy stilizatsiya, satirik she'rlar.

KIRISH

Aleksandr Arkadyevich Faynberg – taniqli rus shoiri, “O'zbekiston xalq yozuvchisi” unvoni bilan taqdirlangan. U o'zbek milliy adabiyotining eng yorqin yulduzlaridan biri edi. Uning ijodiy ishlariga kelsak, ular juda xilma-xil va cheksizdir. U poliglot bo'lganligi uchun o'z kitoblarini o'zi tarjima qila olardi va bu qobiliyat unga hayotining istalgan sohasi va yo'nalishida, shuningdek, adabiyotda ko'p imkoniyatlar berdi [1].

Aleksandr Faynberg she'riy to'plamlari mazmunida odatiy sarlavhalar o'rniga ba'zan raqamlar mavjud - 1941, 1942, 1943, 1952. Bular jahon tarixining sanalari va shoirning bolalik yillari. O'z she'rlarida u shunchaki vaqtni ko'rsata turib, shoir o'zi uchun asosiy narsani undan izlardir. Bola, o'tmishdagi o'smir va o'tmishga

nazar tashlaydigan kattalar lirik qahramonidagi uyg'unlik shundan kelib chiqadi [2].

METODOLOGIYA VA NATIJALAR

Aleksandr Faynbergning bolalar dunyosida tafsilotlar xotirjamlik bilan tavsiflanadi. Yashirin parallelizm asosiy nomuvofiqlikni kuchaytiradi: «Начальник стругает прутик. Горит золотая фикса... Наша училка по русскому – это соседа жена. Заплаканная и грустная стоит у ворот одна». Aynan mana shu misralarda tovush va soʻzga qiziqish paydo boʻladi. Qoʻshiq motivi bizning xohishimizdan qatʼiy nazar, boshda aylanishi mumkin. Ammo Klavdiya Shulzhenko eslatadi - "biz eski xatlarimizni oʻqishimiz shart emas". Leonid Utyosov esa unutmaydi: "Dengiz borki, men suzdim va choʻkib ketdim, xayriyatki, qirgʻoqqa chiqib ketdim. Bolaligimda nafas olganim, toʻyib-toʻyib nafas ololmaganim bor..." Bularning barchasi, albatta, subtekstda, lekin idrokni kengaytirish uchun kontekst mavjud [2].

"Shoir Sharq madaniyati ichida, shu bilan birga, bir vaqtning oʻzida va parallel ravishda rus madaniyatining vakili va tashuvchisi" [3]. Bu, meningcha, Vatan toʻgʻrisidagi keng qamrovli kontseptsiyada nima uchun shoir asosiy rolda Sharqni anglash va shu orqali sifat jihatidan yangi hajmli badiiy makon yaratishini anglashning asosiy kaliti ekanligini ochib berishga harakat qilgan. Sharq haddan tashqari ekzotizm va sunʼiy stilizatsiyasiz koʻplab madaniyatlarning jonli aniq chorrahasi sifatida bizga Aleksandr Faynbergning "Tong bozorlarini yaxshi koʻraman" ("Velosportlar"), "Eski qoʻshiq", "Samarqand bozori", "Rasm" misralarida ochib berilgan. Samarqand bozori", "Ikki gruzini"; ona shahri Toshkent haqiqatlarida: "1943 yil", "Unutma meni". "Bekattan men..." "Tramvay bogʻi", "Bolalikdan manzara", "Sen boʻlgan shahar", "Jukovskiyning 5-doʻvoni", "Azizim shahar".

Tabiatning yuksak ijod namunasi “Pomir”, “Qora ko‘zli yurt tepasida”, “Iblis to‘g‘ri”, “Chimyon”, “Tog‘lardagi tun” va hokazo she‘riy manzaralarida ochib berilgan.

G.Malixin A.Faynbergning 70-80-yillarda yozgan sharqiy davrdagi so‘nggi asarlaridagi “Inson (aniqrog‘i, rassom) va kuch”, “Shoir va zamon” motivlarini alohida ajratib ko‘rsatadi. XX asr: bular “Minora”, “Bazilika”, “Bosqin”, “1842-yil 11-maydagi bosqin” o‘rta asrlar shahri hukmdori shoir Nodiraning jasorati haqida. Bu asarlar shoirning hayoti va ijodiy pozitsiyasining o‘zgarishligini, uning hayoti va ijodida hamma narsani va hamma narsani belgilab beruvchi adolatga daxldor axloqiy tamoyillarini tasdiqlaydi - birinchi misradan tortib to oxirgi misragacha, hatto u biriktirgan qoralamalarda ham katta ahamiyatga ega.

“Ruboiylar ipi” she‘ri A.Faynberg ijodidagi “Sharq-G‘arb”ni belgilovchi dolzarb mavzu va uning mutlaqo yangi ontologik talqini bilan bog‘liq edi. Ushbu she‘r 1978-yilda yozilgan va 15 yildan ko‘proq vaqt o‘tgach, 1992-yilda Moskvaning nufuzli qisqa tirajli "Megapolis" jurnalida nashr etilgan. Ikkinchi va uchinchi nashrlari "Priisk" (2000) she‘riy to‘plamida, keyinchalik "Ro‘yxat" (2008) to‘plamlarida va vafotidan keyin ikki jildlik "She‘rlar. Erkin sonnetlar" (2009) to‘plamlarida A. Faynberg tomonidan nashr etilgan [3].

O‘zbekiston xalq shoiri A.Oripov A.Faynbergga o‘zbek xalqi va madaniyatiga bo‘lgan hurmati, Afandining yengilmas quvnoq ruhiga sodiqligi uchun o‘zining “Ruboyatlar to‘lasi” satirik she‘rida minnatdorchilik bildiradi va yana bir keltirilgan maqolasida “Mening vatandoshim uni "o‘zga millat shoiri" deb emas, balki "haqiqiy vatandosh" deb ataydi [4].

Aleksandr Faynberg badiiy tizimining evolyutsiyasi dunyo kontseptsiyasining bosqichlarini aks ettiradi, lirik qahramon tarixi va shoir taqdiri o‘rtasidagi bog‘liqlikni ko‘rsatadi, rus va sharqning obrazli va tematik sintez shakllarini belgilaydi. Shoirning lirik mulohazalari makonida, — deb ta’kidlaydi muallif, — Rossiya va Sharq, ummonlar va tog‘ cho‘qqilari, osmonlar-u cho‘llar,

shinam shahar hovlilari, oftobda kuydirilgan dasht yo'llari bor edi. Bu dunyoda bemalol kezib, har qanday xalqning azaliy turmush tarzini uning axloqiy asoslarida hurmat qilgan holda, shoir umuminsoniy tushuncha va dunyoni yangilash yo'lini egalladi[5].

O'tgan asrning 60-70-yillari she'riyatining asosiy xususiyati atrofdagi voqelik bilan tobora rang-barang va chuqur aloqada. U hayotning to'liqligini, yengish va g'alabalar quvonchini, yo'qotish va mag'lubiyatlarning achchiqligini his qilish imkonini beradi, odamda vaqtga egalik tuyg'usini uyg'otadi, faol hayotiy pozitsiyani shakllantiradi. Aleksandr Faynberg urush mavzusini o'zi uchun muqaddas sanab, uni she'riyat va kinoda o'ziga xos yuksak va haqqoniy, ba'zan bolalarcha to'g'ridan-to'g'ri yoki falsafiy umumlashtirib, she'rdagidek keng shtrixlar bilan yoritib bergan shoir hisoblanadi.

XULOSA:

Faynberg she'riyatida o'tmish va bugun, G'arb va Sharq, milliylik va baynalmilallik o'zaro bog'lanib, o'ziga xos badiiy olam yaratadi. Faynbergning lirik qahramoni tarixiy-ijtimoiy zanjirlar asrida o'zining insoniy mohiyatini to'lato'kis saqlab qolgan, boshqalarga mehr qo'lini cho'zishga, yordam berishga tayyor, ayni paytda yuz berayotgan noxush voqea va hodisalardan aziyat chekadigan saxovatli insondir [6]. Faynberg she'riyati rus va Yevropa shoirlarining eng yaxshi badiiy tajribalarini o'zida mujassam etgan. Sharq mumtoz she'riyati an'analari uning ijodiy uslubiga yot emas. Shoir ijodi sermahsul va serqirradir. Uning she'rlarida rang-baranglik, falsafa, teranlik, tuyg'ularning tiniqligi porlab turadi. Shoir so'zni teran his qiladi, o'quvchi ham bu tuyg'uga hamroh bo'ladi. O'zbekistonda yashab ijod qilgan shoir bu yurtning havosi, osmoni, tuprog'i, xalqi, bir so'z bilan aytganda, butun borlig'i shoir uchun she'r kabi aziz, qalbi kabi azizdir. Buni shoir satrlari va asarlarining iliqligi, balandligi nafasimizga urilishida ham ko'rish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Bagdasarova G. Поэтический прииск Александра Файнберга. К 75-летию со дня рождения поэта. / G. Bagdasarova. — Культура.уз — 2014. — https://kultura.uz/view_8_r_3314.html
2. Davshan A. “Родина детства, храни тебя Бог от метелей...” В оглавлении поэтических сборников Александра Файнберга вместо привычных заголовков иногда стоят цифры – 1941, 1942, 1943, 1952. / A. Davshan. — Культура.уз — 2016. — https://www.kultura.uz/view_9_r_6392.html
3. Valiyeva N. Анализ стилистических средств в переводе произведения Александра Файнберга «Город милый. Голубая бездна» с русского на английский язык / N. Valiyeva. — Analytical Journal of Education and Development. — 2022. — <https://sciencebox.uz/index.php/ajed/article/view/1599/1480>
4. Bagdasarova G. Лист с неровными краями. / G. Bagdasarova. — Культура.уз — 2016. — http://guarik-guhar.blogspot.com/2016/06/blog-post_22.html
5. Valiyeva N. Военные образы в поэзии Александра Файнберга / N. Valiyeva. — Science and Education. — 2022. — Volume 3 Issue 3
6. Nematova, O. The role of the Uzbek people and Uzbekistan in Alexander Feinberg’s literary heritage. / O. Nematova. — Science and Education. — 2022. — 3(3), 621–623. <https://openscience.uz/index.php/sciedu/article/view/2810>
7. Hojjeva R. The importance of the uzbek people and Uzbekistan in the artistic creation and life of Alexander Feinberg / R. Hojjiyeva. — Oriental Renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences. — 2022.

